

Cuprins

INTRODUCERE	6
CAPITOLUL 1 RĂZBOIUL CARE APROAPE A FOST	12
CAPITOLUL 2 DACĂ SITUAȚIA SCĂPA DE SUB CONTROL	28
CAPITOLUL 3 ÎN CAZ DE ATAC	56
CAPITOLUL 4 EUROPA: ÎN PRIMA LINIE	86
CAPITOLUL 5 AMERICA: GRĂDINA DIN SPATELE CASEI	118
CAPITOLUL 6 ESTUL E „ROȘU“? ASIA	144
CAPITOLUL 7 PUNÂND ȘTIINȚA LA TREABĂ	172
BIBLIOGRAFIE	188
INDICE	188

Capitolul I

Războiul care aproape a fost

Dacă un război cu Uniunea Sovietică a fost, la un moment dat – după cum arată datele istorice – inevitabil, de ce nu s-a încercat declanșarea acestuia?

Cinci ani de frică, anxietate și stres au fost uitați brusc, printr-o explozie de ușurare: Ziua Victoriei în Europa, 8 mai 1945, a fost una a bucuriei generale. Petreceri improvizate au izbucnit

la locurile de muncă, în baruri și centre sociale, mutându-se apoi în stradă pentru a transforma capitala Angliei, dintr-o metropolă tristă, într-un carnaval în care se dansa, se cânta și se bea. Sudul Londrei țopăia pe ritmurile melodiei „Lambeth Walk“ și lungi șiruri de oameni dansând „conga“ șerpuiau de-a lungul străzii Piccadilly. La începutul după-amiezii mulțimea adunată în Piața Trafalgar crescuse, ocupând bulevardul Mall și ajungând până la Palatul Buckingham. De la balconul palatului, regele George al VI-lea și regina Elisabeta făceau cu mâna mulțimii, în timp ce tinerele prințese priveau adunarea. Lângă acestea, radiind de fericire, stătea bărbatul care făcuse tot ce-i stătuse în putință pentru a conduce Marea Britanie prin cea mai întunecată perioadă a sa. Winston Churchill era fericit. Își câștigase acest drept, inspirând populația țării sale atunci când totul părea pierdut: nimeni nu făcuse mai multe pentru a aduce triumful de care se bucurau acum cu toții.

Flancat de regele și regina țării sale, Churchill zâmbește – cum, de altfel, era normal – în momentul sărbătoririi victoriei. Însă, pe față sa se citește deja îngrijorarea pentru conflictul care se prefigura.

Operation Unthinkable

Era oare pacea cu Uniunea Sovietică posibilă cu adevărat? Sau ar fi trebuit ca Alianții să atace, prevenind astfel problemele ce aveau să urmeze?

O pace precară

Aparențele erau înșelătoare. În timp ce Marea Britanie sărbătorea, prim-ministrul său era sobru; avea deja dureri de cap. Niciunul dintre liderii Alianților nu se putea relaxa în timp ce războiul din Pacific era încă în toi, mai ales că alte pericole așteptau la cotitură, după cum credea Churchill. Inamicul german fusese învins – dar cum rămăsese cu sovieticii, „prietenul de circumstanță“ al Alianților? Fără contribuția sovieticilor războiul n-ar fi fost câștigat, iar Churchill, care era bucuros și recunoscător pentru contribuția lor, conștientiza faptul că „pacea“ urma să fie una extrem de fragilă.

Propagandiștii din Vest făcuseră tot posibilul pentru a crea entuziasm în ceea ce privește alianța cu sovieticii pe tot parcursul războiului, dar nimeni nu trăia cu iluzia că relația ar fi fost ceva mai mult decât o căsătorie din interes. Prăpastia ideologică dintre nașiști și comuniștii sovietici era, desigur, enormă, însă alegerea între două forme diferite de totalitarism nu putea avea sorti de izbândă. Hitler reprezenta un pericol imediat, astfel că o înțelegere cu Uniunea Sovietică fusese absolut necesară; aceasta însă nu elimina pericolul reprezentat de atitudinea imprevizibilă a URSS după terminarea războiului.

Harry S. Truman a preluat președinția având foarte multe de învățat.

Îngrijorarea Alianților

Cu aproape o lună înainte, pe 12 mai, prim-ministrul britanic își exprimase neliniștea într-o telegramă adresată lui Truman: „Am susținut tot timpul prietenia cu Rusia, însă, asemeni ție, am o senzație de anxietate profundă provocată de felul în care sovieticii

au interpretat greșit deciziile de la Ialta, din cauza atitudinii lor legate de Polonia, din cauza influenței lor copleșitoare în Balcani, mai puțin în Grecia, și a dificultăților pe care le creează datorită Vienei, din cauza combinației dintre puterea rușilor și suprafața teritoriilor ocupate de ei sau aflate sub controlul lor...“

Acel „asemeni ție“ era însă o iluzie, sau mai degrabă o încercare de a-l forța pe președintele american să vadă lucrurile din punctul de vedere al lui Churchill. Truman însă nu era neapărat de acord. Nefiind nici pe departe un entuziast al modelului comunist rusesc, adopta totuși o atitudine diplomatică pragmatică, fiind aproape călduros prin felul în care îl lăuda pe liderul sovietic. „Pot să mă înțeleg cu Stalin. E onest“, avea să afirme puțin mai târziu Truman, recunoscând totuși că acesta era „al naibii de deștept“.

Dacă Harry S. Truman resimțea cumva vreo „anxietate profundă“, aceasta nu avea nicio legătură cu o Rusie scăpată de sub control, ci

cu responsabilitățile pe care Statele Unite urmau să le aibă în curând în Europa. Oare Stalin și Churchill aveau să înceteze vreodată cu pretențiile? Conform jurnalului său, era nevoit să le explice zilnic celor doi faptul că „din punctul de vedere al *acestui* președinte, Moș Crăciun a murit, iar singura sa grijă este legată de interesele Statelor Unite ale Americii“.

Al Doilea Război Mondial scosese America din izolaționismul său îndelungat, iar acum instinctul o determina să revină la același model. Până la urmă însă, „doctrina Truman“ avea să lege Statele Unite de rivalitățile și conflictele de pe întinsul globului, devenind piatra de temelie a politicii externe din

„Ideea este, desigur, fantastică, dar șansa de succes aproape că nu există. Fără îndoială, de acum înainte, Rusia va fi atotputernică în Europa.“

Sir Alan Brooke, Șeful Statului Major Imperial, în legătură cu operațiunea „Unthinkable“. Consemnare în jurnal la data de 24 mai 1945

Autoritatea lui Churchill era imensă – însă Truman era președintele Statelor Unite. Nu avea să se lase tratat „de sus“ pentru prea mult timp.

RETURN TO DEFENCE OFFICE
PRIME MINISTER'S
PERSONAL TELEGRAM

*Let this
 get down
 etc. etc.*

SERIAL No. T.955/5

PRIME MINISTER TO PRESIDENT TRUMAN No. 44
 Personal and Top Secret 18.6.45
 1775

1. I am profoundly concerned about the European situation as outlined in my No. 41. I learn that half the American Air Force in Europe has already begun to move to the Pacific theatre. The news papers are full of the great movements of the American Armies out of Europe. Our Armies also are under previous arrangements likely to undergo a marked reduction. The Canadian Army will certainly leave. The French are weak and difficult to deal with. Anyone can see that in a very short space of time our armed power on the Continent will have vanished except for moderate forces to hold down Germany.

2. I am sure that it is to happen about Russia? I have always worked for friendship with Russia but, like you, I feel deep anxiety because of their mis-interpretation of the Baltic decisions, their attitude towards Poland, their overwhelming influence in the Balkans excepting Greece, the difficulties they make about Vienna, the combination of Russian power and the territories under their control or occupied, coupled with the Communist technique in so many other countries, and above all their power to maintain very large Armies in the field for a long time. What will be the position in a year or two, when the British and American Armies have melted and the French has not yet been formed on any major scale, when we may have a handful of divisions mostly French, and when Russia may choose to keep two or three hundred on active service?

3. An Iron curtain is drawn down upon their front. We do not know what is going on behind. There seems little doubt that the whole of the regions east of the 1000 Lubek - Trieste - Corfu will soon be completely in their hands. To this must be added the further enormous area conquered by the American Armies between Bismarck and the Rhine, which will I suppose in a few weeks be occupied, when the Americans retreat, by the Russian power. All kinds of arrangements will have to be made by General Eisenhower to prevent another massing of the German population westward as this enormous massed area advances into the centre of Europe takes place. And then the curtain will descend.

Again

- 2 -

again to a very large extent if not entirely. Thus a broad band of many hundreds of miles of Russian-occupied territory will isolate us from Poland.

4. Meanwhile the attention of our peoples will be occupied in inflicting severities upon Germany, which is ruined and prostrate, and it would be open to the Russians in a very short time to advance if they chose to the waters of the North Sea and the Atlantic.

5. Surely it is vital now to come to an understanding with Russia, or see where we are with her, before we weaken our Armies mortally or retire to the zones of occupation. This can only be done by a personal meeting. I should be most grateful for your opinion and advice. Of course we may take the view that Russia will behave impeccably and no doubt that offers the most convenient solution. To sum up, this issue of a settlement with Russia before our strength has gone seems to me to merit all effort.

Distribution

The King
 Foreign Secretary
 Sir Edward Bridges
 General Ismay

For Information

War Cabinet
 Dominion Secretary
 Lord Privy Seal
 Minister of Aircraft Production
 Minister of Information
 Service Ministers

Războiul Rece. Însă această strategie avea să fie formulată în viitor, pentru moment noul președinte acționând pe baza instinctelor sale izolaționiste. Genul de american neaoș, el nu putea fi nimic mai mult, nu își putea depăși condiția. Nu avea nici educația, nici experiența necesară pentru a face furori pe scena diplomației mondiale.

Sfătuindu-l pe Truman

Telegrama lui Churchill poate fi interpretată ca o încercare (mai mult sau mai puțin abilă) de a-l îndruma pe președintele american

să gândească într-un anumit fel. O încercare condescendentă probabil, însă griile lui Churchill nu mai păreau acum nejustificate. Acestea se reduc la diferențele dintre democrații, pentru care atitudinea implicită este una pașnică, și un stat comunist puternic militarizat – frica lui Churchill fiind aceea că inerția vestică avea să le permită sovieticilor ocuparea permanentă a Europei Centrale.

„Cum vor sta oare lucrurile într-un an sau doi, atunci când armatele americane și britanice se vor fi topit, iar francezii vor avea

o mână de divizii, pe când Rusia ar putea opta pentru păstrarea în activitate a două sau trei sute de divizii? “ Prim-ministrul britanic recunoscuse faptul că în țările democratice începuse să se facă simțită o oarecare presiune publică pentru demobilizarea forțelor armate; însă genul acesta de urgență nu exista în Uniunea Sovietică. Acolo, înregimentarea era regulă, cetățeanul aflându-se la dispoziția statului; serviciul militar era o datorie care nu putea fi pusă la îndoială – fie că apărea o urgență sau nu. Sistemul sovietic percepea

TRANSCRIEREA PARAGRAFELOR CHEIE

Copie a telegramului datate
12 mai 1945, din partea
prim-ministrului Churchill
către președintele Truman

(Stânga) 3. O cortină de fier a căzut peste frontul lor. Nu știm ce se petrece în spatele acesteia. Este limpede că în curând întreaga regiune aflată pe axa Lübeck-Trieste-Corfus se va afla în mâinile lor. La aceasta se adaugă teritoriul enorm cucerit de armatele americane între Eisenach și râul Elba, care presupun că urmează să fie ocupat de către forțele ruse în momentul în care americanii se vor retrage.

Tot felul de aranjamente vor trebui făcute de către generalul Eisenhower pentru a preveni un exod enorm al populației germane înspre vest, în timp ce această înaintare susținută a moscoviților are loc înspre miezul Europei. Apoi cortina va cădea din nou...

...Astfel o fâșie de multe sute de kilometri, reprezentată de teritoriul ocupat de ruși, ne va izola de Polonia.

pacea drept o formă a războiului, atacând încontinuu evoluțiile economice și sociale de parcă ar fi fost inamici, națiunea adunându-se pentru a apăra cauza comunistă. Oricare ar fi fost situația în Europa, Armata Roșie era încă desfășurată în teren, soldații și familiile lor știind că întoarcerea acasă nu avea să aibă loc prea curând. Americanii erau preocupați de terminarea războiului contra Japoniei și încheierea păcii, astfel că din punctul de vedere al lui Churchill, pericolul era dublu. Aproape la fel de amenințătoare ca pericolul direct reprezentat de Uniunea Sovietică era posibilitatea ca trupele Statelor Unite să părăsească teritoriul Europei. Părea normal ca forțele americane să se „topească“, deoarece scopul lor fusese atins. Acest lucru trebuia evitat cu orice preț.

Din dorința de a-l câștiga pe președintele Truman de partea sa, prim-ministrul britanic își pune la dispoziție nu doar înțelepciunea strategică, ci și retorica istorică, prezicând căderea „unei cortine de fier...după încheierea războiului. Nu vom ști ce se petrece în spatele acesteia.“ A fost pentru prima dată când faimoasa expresie apărea într-un document oficial. Churchill avea să o rostească din nou, de această dată public, aproape un an mai târziu, la Universitatea Westminster din Missouri, pe 5 martie 1946. Era evident că „promova“ ideea Pericolului Roșu – dar se simțea îndreptățit să o facă: de altfel, se obișnuise de ceva vreme să joace rolul Casandrei.

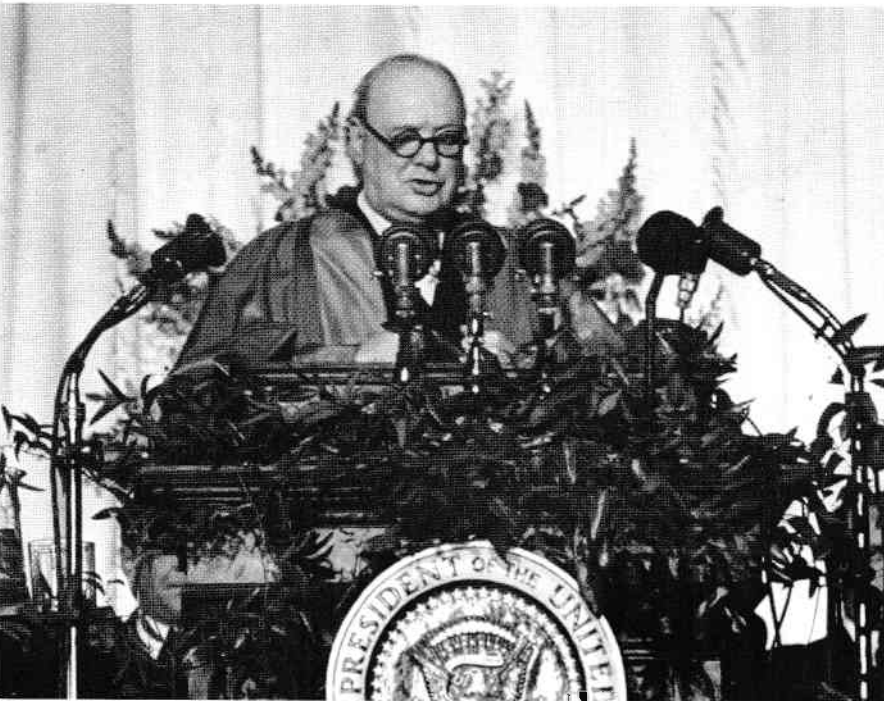
Preocuparea pentru „Unthinkable“

După ce trimisese scrisoarea către Truman, Churchill nu a

șteptat cu mâinile în sân – pur și simplu nu îi stătea în fire. A cerut echipei sale să exploreze opțiunea unui atac preventiv împotriva Uniunii Sovietice – proiect pentru care se pare că el a ales denumirea de „Operațiunea Unthinkable“. Lucrând împreună sub supravegherea feldmareșalului Alan Brooke, a amiralului flotei, Andrew Cunningham și a mareșalului aerului, Marshall Douglas Evill, personalul de planificare comună (format din G. Grantham, G.S. Thompson și W. L. Dawson) își prezintă raportul final pe 22 mai. Asistentul militar principal al lui Churchill, Hastings Ismay, i-l aduce lui Churchill; documentul fusese intitulat „Rusia: o amenințare împotriva civilizației occidentale“.

Tonul apocaliptic al titlului nu era unul normal. Conținutul raportului însă părea temperat și precis. Raportul expunea cu grijă niște presupuneri bazate pe intuiție, înainte de a se îndrepta către „scopul“ operațiunii („acela de a impune voința Statelor Unite și a Imperiului Britanic asupra Rusiei“). Apoi estima răspunsul sovieticilor, trecând prin toate stadiile unui asemenea conflict (programat să înceapă pe 1 iulie 1945 și care părea de neevitat. Șefii de stat major fuseseră reținuți. Formulaseră exact pericolele unei asemenea operațiuni: „Un succes rapid s-ar putea să-i supună pe ruși pentru o perioadă de voință noastră; dar la fel de bine s-ar putea ca aceasta să nu se întâmple. Dacă și-ar dori un război total, se află în poziția de a-l purta.“

Și care erau șansele unui „succes rapid“? Pe măsură ce textul continua, fiecare propoziție adăuga

Discursul „Cortinei de Fier” al lui Churchill, care prezenta noile realități în cei mai dezolanti termeni.

argumente legate de imposibilitatea „Operațiunii Unthinkable”.

Presupuneri exagerate

Chiar dacă limbajul raportului în sine este unul tern în comparație cu metafora profetică din titlul său, tonul șters se transformă, încetul cu încetul, într-o extravaganță deșănțată. Cum altfel ar putea fi interpretat aplombul cu care șefii de stat major făceau „presupuneri” precum: „Operațiunea are susținerea totală a opiniei publice, atât a celei din Imperiul Britanic, cât și a celei din Statele Unite, astfel încât moralul trupelor britanice și americane se află la un nivel ridicat”? După cinci ani de război, publicul occidental urma oare să participe cu entuziasm la „șansa” de a purta cel de-Al Treilea Război Mondial? Desigur, era

vorba de o simplă presupunere, fără niciun fel de acoperire în practică.

Ar fi o exagerare să presupunem că oamenii de rând din Occident ardeau de nerăbdare să-i îmbrățișeze frățeste pe omologii lor sovietici, dar majoritatea erau conștienți de contribuția și sacrificiile făcute de aceștia. În Marea Britanie aceste aspecte erau cunoscute. Britanicii îi percepseră pe ruși, care purtaseră războiul la mare depărire de casă, drept un aliat care nu punea niciun fel de problemă – în comparație cu americanii, notorii pentru faptul că „primesc prea mulți bani, sunt obsedați sexual și sunt pe capul nostru”. Și chiar dacă încercările hiperbolice ale partidului conservator de a eticheta partidul laburist ca fiind un susținător al revoluției bolșevice erau evidente, alegerile din luna iulie

TRANSCRIEREA PARAGRAFELOR CHEIE

Operațiunea „Unthinkable”,
mai 1945

...Am operat după următoarele presupuneri pentru a ne argumenta raportul:

(a) Operațiunea are susținerea totală a opiniei publice din Imperiul Britanic și din Statele Unite, moralul trupelor britanice și americane fiind la cote înalte.

(b) Marea Britanie și Statele Unite au susținerea forțelor armate poloneze și se pot baza pe forțe germane și pe ceea ce a mai rămas din capacitatea industrială a Germaniei.

(c) Nu se așteaptă ajutor din partea celorlalte forțe ale puterilor vestice...

(d) Rusia se va alia cu Japonia.

(e) Data deschiderii ostilităților este 1 iulie 1945.

2. Scopul general și politic este acela de a impune voința Statelor Unite și a Imperiului Britanic asupra Rusiei.

The circulation of this paper has been strictly limited.
It is issued for the personal use of.....

TOP SECRET

Copy No. 25

Final

22nd May, 1945.

WAR CABINET

JOINT PLANNING STAFF

OPERATION "UNTHINKABLE"

Report by the Joint Planning Staff.

We have examined Operation UNTHINKABLE. As instructed, we have taken the following assumptions on which to base our examination:-

- (a) The undertaking has the full support of public opinion in both the British Empire and the United States and consequently, the morale of British and American troops continues high.
- (b) Great Britain and the United States have full assistance from the Polish armed forces and can count upon the use of German manpower and what remains of German industrial capacity.
- (c) No credit is taken for assistance from the forces of other Western Powers, although any bases in their territory, or other facilities which may be required, are made available.
- (d) Russia allies herself with Japan.
- (e) The date for the opening of hostilities is 1st July, 1945.
- (f) Redeployment and release schemes continue till 1st July and then stop.

Owing to the special need for secrecy, the normal staffs of Service Ministries have not been consulted.

OBJECT

2. The overall or political object is to impose upon Russia the will of the United States and British Empire.

Even though "the will" of these two countries may be defined as no more than a square deal for Poland, that does not necessarily limit the military commitment. A quick success might induce the Russians to submit to our will at least for the time being; but it might not. That is for the Russians to decide. If they want total war, they are in a position to have it.

a aceluia an au demonstrat faptul că votanții nu puteau fi terorizați. Experiința bombardamentelor, raționalizările și luptele dăduseră impresia că războiul tocmai încheiat fusese un „război al poporului”: bărbații și femeile de rând erau mândri de ceea ce reușiseră. Acest

lucru nu-i făcea comuniști – în același timp nu le inducea acel sentiment de oroare asociat comuniștilor, pe care aveau să-l experimenteze doar câțiva ani mai târziu. Se poate ca anticomunismul să fi fost puternic împământenit în rândul opiniei publice americane, însă

la fel de puternică era ideea de a rezista implicării în războaiele altora. Noțiunea că oricare dintre cetățenii celor două state „mușca zăbala”, abia așteptând să se implice într-un nou război împotriva Uniunii Sovietice, ar duce naivitatea până într-un punct în care nimic nu ar mai fi credibil.

Apoi exista „presupunerea” conform căreia planul urma să implice nu doar recrutarea a 100.000 de polonezi nemulțumiți de subjugarea țării lor de către sovietici, ci și „reechiparea și reorganizarea trupelor germane”. Inamici de moarte de-a lungul unui conflict feroce și îndelungat, *Wehrmachtul* și armatele britanice și americane ar fi trebuit să se îmbrățișeze dintr-odată și să lupte umăr la umăr împotriva sovieticilor.

E greu de apreciat acum cât de valide erau aceste „presupuneri” sau dacă au fost într-adevăr făcute de către cei care au redactat raportul ori dacă cei responsabili s-au gândit măcar o clipă cât adevăr conținea genul acesta de presupuneri. Intenționau oare să sublinieze prin aceasta că „planul poate avea succes doar dacă sunt întrunite cerințele respective”? Cea mai importantă presupunere este, poate, ușor de bănuț – faptul că Churchill trebuia „ținut sub control”. Se poate oare ca șefii de stat major, reprimându-și scepticismul pe care-l simțeau, să fi redactat raportul legat de „Unthinkable” așa cum ar fi făcut-o în mod obișnuit – în cazul unei operațiuni complet credibile – dând însă semne discrete legate de dificultățile presupuse de aceasta?

În timpul campaniei electorale din 1945, Winston Churchill s-a bazat pe reușitele sale din perioada războiului. Marea Britanie se simțea recunoscătoare – însă a votat cu partidul laburist.

